HOTUBA YA MHE. JAJI (R) SEMISTOCLES S. KAIJAGE - MWENYEKITI WA TUME YA TAIFA YA UCHAGUZI, KWENYE MKUTANO WA TUME NA VIONGOZI WA VYAMA VYA SIASA UNAOFANYIKA KATIKA UKUMBI WA JULIUS NYERERE INTERNATIONAL CONVENTION CENTRE JIJINI DAR ES SALAAM TAREHE 10 JULAI, 2018

- **Mheshimiwa Makamu Mwenyekiti wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi,**
- **Waheshimiwa Wajumbe wa Tume,**
- **Mheshimiwa Msajili wa Vyama vya Siasa,**
- **Waheshimiwa Viongozi wa Vyama vya Siasa,**
- **Mwakilishi wa Ofisi ya Waziri Mkuu,**
- **Ndugu Mkurugenzi wa Uchaguzi,**
- **Mkuu wa Jeshi la Polisi,**
- **Ndugu Watendaji wa Tume,**
- **Ndugu Waandishi wa Habari,**
- **Mabibi na Mabwana.**

Bwana Yesu Asifiwe!!!, Tumsifu Yesu Kristu!!!, Mwanakondoo Ameshinda!!!, Assalam Aleykum!!!.

***Waheshimiwa Viongozi wa Vyama vya Siasa*,**

Kwanza, naomba kuchukua fursa hii, kwa niaba ya Tume ya Taifa ya Uchaguzi, kuwakaribisheni wote katika mkutano huu muhimu ambapo kama kawaida kunapokuwepo na Uchaguzi mdogo, tunakutana ili kujadiliana kwa pamoja kuhusu masuala mbalimbali yakiwemo Maandalizi ya Uchaguzi Mdogo wa Ubunge na Udiwani.

Pili, ningependa nitumie fursa hii kuwashukuru kwa dhati kabisa kwa namna ambavyo mmekuwa mkitoa ushirikiano kwa Tume wakati wote, na niwaombe muendelee kuonesha ushirikiano huo;Nasi Tume, tutaendelea kutoa ushirikiano wakati wote wa utekelezaji wa shughuli zote za kiuchaguzi.

***Waheshimiwa Viongozi wa Vyama vya Siasa*,**

Kwa kuzingatia masharti ya Ibara ya 74(6) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977 ikisomwa pamoja na kifungu cha 37 (1)(b) cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343 na kifungu cha 13(3) cha Sheria ya Uchaguzi ya Serikali za Mitaa, Sura ya 292, ni jukumu la Tume kusimamia, kuendesha na kuratibu uchaguzi wa Rais, Wabunge wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Madiwani wa Tanzania Bara.

Napenda kuwataarifu kuwa, Tume imepokea barua kutoka kwa Spika wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ambaye kwa kuzingatia kifungu cha 37(3) cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, ameitaarifu Tume uwepo wa nafasi wazi ya Kiti cha Ubunge katika jimbo la Buyungu

Halmashauri ya Wilaya ya Kakonko Mkoani Kigoma. Jimbo hilo limekuwa wazi kutokana na kifo cha aliyekuwa Mbunge wa Jimbo hilo, Mhe. Kasuku Samson Bilago.

Tume pia imepokea barua kutoka kwa Waziri mwenye dhamana na Serikali za Mitaa ambaye kwa mujibu wa kifungu cha 13(1) cha Sheria ya Uchaguzi ya Serikali za Mitaa, alitoa taarifa ya uwepo wa nafasi wazi za Madiwani Katika Kata 79 za Tanzania Bara. Orodha ya Kata hizo mmepewa.

Baada ya kupokea taarifa hizo Tume imetangaza ratiba ya Uchaguzi huo kama ifuatavyo:-

Fomu za uteuzi zitatolewa kuanzia tarehe **08 hadi 14 Julai,2018;**

Uteuzi wa wagombea utafanyika tarehe **14 Julai,2018;**

Kampeni za Uchaguzi zitaanza tarehe **15 Julai, 2018** na kumalizika tarehe **11 Agosti, 2018**;na

Siku ya uchaguzi itakuwa tarehe **12 Agosti, 2018**.

Hadi kufikia siku ya leo hatua zilizochukuliwa kuelekea Uchaguzi huo mdogo wa Ubunge na Madiwani ni kuteua watendaji wa Uchaguzi katika Halmashauri husika na kuendesha mafunzo kwa watendaji hao. Pia tunaendelea na maandalizi ya vifaa vya uchaguzi.

***Waheshimiwa Viongozi wa Vyama vya Siasa*,**

Uchaguzi huu mdogo wa Ubunge na Udiwani unahusisha Jimbo la Buyungu Halmashauri ya Kakonko na Udiwani kwenye Kata 79 zilizopo katika Halmashauri 43 kwenye mikoa 24 ya Tanzania Bara.

Kwa upande wa Watendaji wa Uchaguzi, katika Jimbo la Buyungu na Kata 79, kutakuwa na Wasimamizi wa Uchaguzi 44 Wasimamizi Wasaidizi ngazi ya Jimbo 88 na Maafisa uchaguzi 44.

Wasimamizi Wasaidizi wa Uchaguzi ngazi ya Kata wanatarajiwa kuwa 184 na kwa upande wa vituo vya kupigia kura kutakuwa na Wasimamizi wa vituo 1601. Takwimu hizi hazijajumuisha Wasimamizi Wasaidizi wa vituo, Makarani Waongozaji, Walinzi na Mawakala wa Vyama vya Siasa.

***Waheshimiwa Viongozi wa Vyama vya Siasa*,**

Katika Uchaguzi huu, vituo vya kupigia kura vitakuwa vile vile vilivyotumika wakati wa Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015. Wapiga Kura katika maeneo yenye Uchaguzi mdogo, watatakiwa kwenda kwenye vituo walivyojiandikisha na kupigia kura mwaka 2015. Pamoja na hayo, Wasimamizi wa Uchaguzi wanatakiwa kuendelea kukagua na kuhakiki vituo vya kupigia kura kwa lengo la kuhakikisha kuwa vituo hivyo bado vipo katika maeneo yanayokubalika kwa mujibu wa Sheria na Kanuni. Pale ambapo Msimamizi wa Uchaguzi ataona kuna vituo ambavyo havikidhi matakwa ya Kisheria na kikanuni atatakiwa kuchukua hatua stahiki.

Daftari la Kudumu la Wapiga Kura litakalotumika katika Uchaguzi huu Mdogo pia litakuwa lile lililotumika wakati wa Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015. Hivyo, watakaoruhusiwa kupiga Kura ni wale tu waliojiandikisha katika Daftari la Kudumu la Wapiga kura wakati wa Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015 na wanapaswa kwenda kwenye vituo walivyojiandikisha.

Waheshimiwa Viongozi wa Vyama vya Siasa,

Kwa kuzingatia matakwa ya vifungu vya 13(2) na 61(3)(a) vya Sheria ya Taifa ya Uchaguzi vikisomwa pamoja na kifungu cha 62(a) cha Sheria ya Uchaguzi ya Serikali za Mitaa, Tume imeruhusu Wapiga Kura walioandikishwa mwaka 2015 ambao ama kwa bahati mbaya wamepoteza Kadi zao za kupigia Kura au Kadi zao zimeharibika au zimechakaa watumie mojawapo ya vitambulisho vifuatavyo watakapokwenda Kupiga Kura; Kitambulisho cha Taifa, Pasi ya Kusafiria au Leseni ya Udereva.

Ili Mpiga Kura aliyepoteza kadi yake ya kupigia Kura, au ambaye Kadi yake imeharibika au kuchakaa aweze kuruhusiwa kutumia vitambulisho vilivyoruhusiwa na Tume, ni sharti awe aliandikishwa kwenye Daftari la Wapiga Kura wakati wa Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, jina lake liwe katika orodha ya Wapiga Kura katika kituo anachokwenda kupiga Kura na majina yake yaliyopo katika Daftari la Mpiga Kura yafanane kwa herufi, maneno na tarakimu na majina yaliyopo katika kitambulisho atakachotumia badala ya Kadi ya kupigia Kura.

Waheshimiwa Viongozi wa Vyama vya Siasa,

Tume inavikumbusha Vyama vya Siasa kuzingatia Maadili ya Uchaguzi ambayo yapo kwa mujibuwa sheria. Kwa kuzingatia masharti ya Kifungu cha 124A cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi Sura ya 343, ambapo Tume ya Taifa ya Uchaguzi, Vyama vya Siasa na Serikali tulisaini kuyakubali na kuahidi kuyaheshimu na kuyatekeleza Maadili ya Uchaguzi. Ili kuweza kutekeleza Maadili hayo, tayari maelekezo yametolewa kwa Wasimamizi wa

Uchaguzi kuunda Kamati za Maadili za ngazi ya Kata na Jimbo katika maeneo yote yatakayohusika na Uchaguzi mdogo kwa mujibu wa Maadili ya Uchaguzi.

Jukumu la Kamati hizi ambazo wajumbe wake ni pamoja na wanachama wa Vyama vya Siasa vyenye wagombea kwenye ngazi ya Kata na Jimbo husika ni; kupokea, kusikiliza, kujadili na kuamua malalamiko ya ukiukwaji wa Maadili utakaoweza kufanywa na ama Tume, au Serikali au Mgombea au Vyama vya Siasa au Mwanachama wa Chama cha Siasa.

Niwasihi sana kufanya Kampeni kwa kuzingatia Maadili hayo na pale panapotokea ukiukwaji au uvunjaji wa Maadili, Chama au Mgombea awasilishe malalamiko hayo mbele ya Kamati husika kwa mujibu wa taratibu zilizoainishwa kwenye Maadili ya Uchaguzi.

Waheshimiwa Viongozi wa Vyama vya Siasa,

Tukumbushane; Kama ambavyo Tume imekuwa ikisisitiza katika mikutano yake na wadau wa Uchaguzi kama huu, napenda kusisitiza kuwa Kampeni za Uchaguzi mdogo zitasimamiwa nakuendeshwa kwa mujibu wa Katiba, Sheria za Uchaguzi na Kanuni zilizotungwa chini ya Sheria hizo, Maadili ya Uchaguzi wa Rais, Wabunge na Madiwani ya mwaka 2015, maelekezo ya Tume ya Taifa ya Uchaguzi na Sheria nyingine za Nchi.

Hakuna aliye juu ya Sheria hizi na Maadili haya ya Uchaguzi. Tume ya Taifa ya Uchaguzi; Serikali, Vyama vya Siasa, Wagombea na Wananchi kwa

ujumla, tunapaswa kufuata matakwa na masharti ya Sheria hizi za Nchi na Kanuni za Maadili ya Uchaguzi.

Uzoefu katika Chaguzi zilizopita umeonesha kuwa, Vyama vya Siasa na Wagombea wamekuwa wakifuata vyema taratibu zilizowekwa chini ya Sheria za Uchaguzi katika hatua ya Uteuzi wa Wagombea. Hata hivyo katika hatua za Kampeni, upigaji kura, kuhesabu kura, kujumlisha kura na baada ya kutangaza matokeo baadhi ya Vyama vya Siasa na Wagombea wao mara kadhaa wameshindwa kufuata taratibu zilizoainishwa katika Sheria za Uchaguzi na Maadili ya Uchaguzi hususan pale ambapo Viongozi wa Vyama vya Siasa au wagombea wanaona kuna haja ya hatua zichukuliwe dhidi ya uvunjwaji wa Sheria, Kanuni au Maadili ya Uchaguzi na/au taratibu za Uchaguzi.

Tume inachukua fursa hii kuwakumbusha Viongozi wa Vyama vya Siasa kuwa, kwenye Maadili ya Uchaguzi, Sheria za Uchaguzi na kwenye Sheria nyingine za Nchi umewekwa utaratibu fasaha wa jinsi na namna ya kushughulikia malalamiko yanayohusu na kugusa ukiukwaji wa Sheria, taratibu na Maadili ya Uchaguzi ikiwa ni pamoja na kuainisha adhabu na hatua mbalimbali za Kisheria na Kikanuni dhidi ya mgombea yeyote, Chama chochote, Afisa yoyote wa Uchaguzi na hata kwa mwananchi yeyote anayekiuka Sheria au Maadili ya Uchaguzi.

Aidha, Sheria na Kanuni za Uchaguzi zimeweka mamlaka na taratibu za kushughulikia malalamiko ya ukiukwaji wa Sheria na Maadili. Kwa kuzingatia ukweli huu, Tume inaviasa Vyama vyote vya Siasa na wafuasi

wao kuzingatia na kufuata taratibu zilizowekwa kwa mujibu wa Sheria, Kanuni na Maadili ya Uchaguzi wanapotaka kuwasilisha suala lolote Tume ya Taifa ya Uchaguzi. Umuhimu huu umewekwa bayana kwenye kipengele cha 2.3(e) cha Maadili ya Uchaguzi wa Rais, Wabunge na Madiwani ya mwaka 2015 ambacho pamoja na mambo mengine kifungu hicho kinasisitiza kwamba:

> "..... *malalamiko yoyote yafikishwe kwenye mamlaka inayohusika kwa utaratibu uliowekwa kwa mujibu wa Sheria*".

Tume ya Uchaguzi inashauri kwa mara nyingine kuwa ni vyema Vyama vya Siasa, kwa kadri inavyowezekana, vitumie utaratibu uliopo wa Kisheria na Kikanuni katika kuwasilisha malalamiko yanapojitokeza wakati wa Kampeni, kabla na baada ya kuhesabu kura na baada ya matokeo ya kura kutangazwa.

***Waheshimiwa Viongozi wa Vyama vya Siasa*,**

Kwa mujibu wa kifungu cha 51 cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, kikisomwa pamoja na kifungu cha 53 cha Sheria ya Uchaguzi ya Serikali za Mitaa, Tume inayo mamlaka ya kuruhusu kuwepo kwa Kampeni za Uchaguzi katika maeneo ya Uchaguzi. Hivyo, kampeni hizo zifanyike kwenye Jimbo na Kata husika na inategemewa kuwa Mikutano ya Kampeni italenga kuwashawishi, kwa namna ya kistaarabu, wananchi wa Majimbo na Kata husika ili wamchague Mgombea anayefanyiwa kampeni.

Vivyo hivyo; kwa mujibu wa kipengele cha 2.1.(c) cha Maadili ya Uchaguzi wa Rais, Wabunge na Madiwani ya mwaka 2015 tunategemea kila Chama cha Siasa kifanye Kampeni kwa mujibu wa ratiba. Kampeni zote zinatakiwa kuanza saa 2:00 asubuhi na kumalizika 12:00 jioni.

Aidha, Vyama vyote vya Siasa vinakumbushwa kuzingatia Kanuni za Maadili ya Vyama vya Siasa za mwaka 2007 zilizotungwa chini ya Kifungu cha 22(h) cha Sheria ya Vyama vya Siasa Sura ya 258.

Waheshimiwa Viongozi wa Vyama vya Siasa,

Kwa kuzingatia Maadili ya Uchaguzi wa Rais, Wabunge na Madiwani ya mwaka 2015, Tume imekwisha kutoa ushauri kwa Viongozi wa Mikoa na Wilaya ili katika kipindi hiki cha Uchaguzi wahakikishe wanazingatia wajibu wao na ukomo wa madaraka yao katika shughuli za Uchaguzi kuanzia kipindi cha Kampeni hadi kutangazwa kwa matokeo.

Waheshimiwa Viongozi wa Vyama vya Siasa,

Jambo lingine ambalo ningependa kuzungumzia ni uwepo wa Mawakala wa Vyama vya Siasa katika vituo vya kupigia kura. Kwa Mujibu wa Sheria ya Taifa ya Uchaguzi na Sheria ya Uchaguzi ya Serikali za Mitaa zikisomwa pamoja na Kanuni za Uchaguzi zilizotungwa chini ya Sheria hizo, kila Chama cha Siasa baada ya kupata ridhaa ya Wagombea kinaweza kuteua mtu mmoja kuwa Wakala wa Upigaji Kura katika kila Kituo ndani ya Kata au Jimbo. Kwa kuzingatia masharti ya Sheria na Kanuni tajwa, siku saba kabla ya siku ya kupiga kura, Msimamizi wa Uchaguzi atapokea kwa maandishi kutoka kwa Vyama vya Siasa vinavyoshiriki Uchaguzi majina na

anuani za mawakala ikiwa ni pamoja na majina ya vituo vya kupigia kura walivyopangiwa Mawakala hao.

Kumekuwepo na changamoto katika eneo hili la mawakala wa vyama vya siasa licha ya vifungu vya Sheria na Kanuni kuweka bayana utaratibu wa kuweka mawakala katika vituo vya kupigia kura. Mkurugenzi wa Uchaguzi atakapowasilisha mada yake atalifafanua zaidi ili tutoke hapa na uelewa wa pamoja.

***Waheshimiwa Viongozi wa Vyama vya Siasa*,**

Mwisho, Tume ya Taifa ya Uchaguzi inatarajia kuwa Vyama vya Siasa vitakavyoshiriki katika Uchaguzi huu Mdogo pamoja na wadau wengine wataheshimu, watazingatia na kutekeleza Sheria, Kanuni na Taratibu za Uchaguzi, Maadili ya Uchaguzi, maelekezo ya Tume ya Taifa ya Uchaguzi pamoja na Sheria zingine za nchi katika kipindi chote cha Uchaguzi.

Tume kwa upande wake imejiandaa vyema kuhakikisha kuwa shughuli zote za Uchaguzi huu mdogo wa Ubunge na Madiwani zinafanyika vizuri. Niwaombe muendelee kushirikiana na Tume ili kufanikisha jukumu hili lililopo mbele yetu la Uchaguzi huu Mdogo wa Ubunge na Madiwani.

Baada ya kusema hayo, natamka kuwa mkutano wetu umefunguliwa rasmi.

ASANTENI KWA KUNISIKILIZA